

בבא בתרא כט

עניין: רש"י ורשב"ם

שם הגדולים לחיד"א מערכת גדולים

מערכה ש, אות לה

רבי ראובן מרגליות

קובץ "הפוסק" שנה א-ב סי' ו

יסופר כי הגאון ר" שמשון מאוסט"ר יופולי זק"ל יגע עשרים שנה לחבר ביאור לדברי רש"י לגלות מצפוני כל אמרה ומלה, להסביר מה הכריח את רש"י לפרש כך ולא אחרת, וכאשר כילה מלאכתו הנה ראה שכמות ספרו עלה כל כך עד שאי אפשר יהיה לאדם מישראל לעבור עליו גם אם לא יפנה ללימודים אחרים, כי מלאכתו מתי תעשה לזאת החליט בדעתו לקצר הביאור ולהעמידו על ההכי נחוץ. יגע שוב עשרים שנה קיצר וחזר וקיצר עד שעשאו סולת נקיה. בשכילה מלאכתו זו הוזה תוכן ספרו עם לשונו של רש"י ומצא שהם הם דברי רש"י מבלי יתור וחסר. אז ראה כמה כלל רש"י בדברים הקצרים, ומסר במלים מועטות סכום של בירורים ארוכים.

ובמגלת סתרי מהרח"ו זצ"ל כ"י מכתב ידו ממש כתב וז"ל רבנא שלמה ז"ל לאחר מותו כא כחלוס לבן בתו רבנא שמואל והקיצו ז"ל אמר לו מי אתה א"ל אני שלמה זקנך קום ורחץ בנקיון כפיך וחלמוד ממני קריאת שם הנעלם כי הכל למדתיך חוץ מזה. וכן עשה וישב אצלו בממשות אבל לא ראהו ולמדו וכו' ואמר לו תבין הפירוש בטוב כי אין לי רשות עוד לעכב עכ"ל. וצא ולמד קדושתו ותוקף גדולתו שלא רצה הן בעודנו חי ללמדו עד דשקיל רשותא וידע בעוה"ב דרשב"ם ראוי לזה ואין להאריך.

רש"י עשה שלשה מהדורות בתלמוד ומהדורה שלישית היא זו שבידינו. ודקדק מאד בלשונו שרמז כמה חידושים בשינויי אות. והבאים אחריו אמרו כל פירושי צרפחה השלך לאשפתא חוץ מפרש"ן דת"א וכן פורתא ר"ל חוץ מרש"י מפרש התורה ורבינו יוסף טוב עלם. כ"כ הרב משה ן' דאנון מפורטוגאל תלמיד הגאון מהר"י אבוהב בכלליו כ"י.

ושמעתי מפה קדוש רב מופלג שקבל מרבו דרש"י התענה תרי"ג תעניות קודם שכתב פירוש התורה. והיה אומר ר"ת נכדו מה שפירש אדוני זקני הש"ס אף אני אעשה זאת, אבל פירוש המקרא לית בחילי כי לא אוכל עשהו. ועתה ראיתי בספר מאמר העתים להרמ"ע שנדפס בדיהרנפארט שנת תג"ן אשר בסוף הספר ממש הביא מעשה ממקובל גדול פלא והפלא, ומכלל הדברים נראה שרש"י כתב פירושו ע"פ הסוד ויש בדבריו רזין עילאין ולכן התענה תרי"ג תעניות ומשה רבינו ע"ה אמר לו אשריך וכו'. והמקובל הוא החסיד מהר"ר נחמן